

Thuis op het plein

Publieke waarde van het
Generaal van der Heijdenplein,
Marnixplein en Frederiksplein

Nanne Boonstra
Niels Hermens

*Met medewerking van
Anna Jansma*

Thuis op het plein

*Publieke waarde van het Generaal van der Heijden-
plein, Marnixplein en Frederiksplein*

Nanne Boonstra
Niels Hermens
Met medewerking van Anna Jansma

Oktober 2011

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Sociale functie van pleinen	5
1.2	Publieke waarde van pleinen	6
2	De drie pleinen vergeleken	9
3	Generaal van der Heijdenplein	13
3.1	Gebruik	14
3.2	Veiligheid	16
3.3	Sfeer en interactie	17
3.4	Informele controle	18
3.5	Inrichting	19
4	Marnixplein	21
4.1	Gebruik	22
4.2	Veiligheid	23
4.3	Sfeer en interactie	25
4.4	Informele controle	25
4.5	Inrichting	26
5	Frederiksplein	29
5.1	Gebruik	30
5.2	Veiligheid	31
5.3	Sfeer en interactie	32
5.4	Informele controle	33
5.5	Inrichting	34
6	Aanbevelingen	37
6.1	Verschillende type pleinen	37
6.2	Toegankelijke en gebruiksvriendelijke pleinen	38
6.3	Algemene aanbevelingen	38
6.4	Specifieke aanbevelingen per plein	40
	Bijlage Respondenten	43

1 Inleiding

Pleinen kunnen een positieve functie hebben in de buurt. Voorbeelden zijn ontmoeting en vrijetijdsbesteding. Maar soms kunnen pleinen de (buurt)samenleving ook belasten, bijvoorbeeld als er sprake is van geluidsoverlast of toe-eigening van het plein door een bepaalde groep. De deelgemeente Kralingen-Crooswijk verwacht veel van haar pleinen en heeft de ambitie uitgesproken om de sociale kwaliteit van drie pleinen in Crooswijk te verbeteren. Het gaat om het Generaal van der Heijdenplein, het Marnixplein en het Frederiksplein. De inrichting van de pleinen dient daarbij ondersteunend te zijn aan het gebruik en de beleving van de pleinen door buurtbewoners en andere bezoekers. De pleinen moeten in de toekomst vrij zijn van overlast en een positieve bijdrage leveren aan de sociale samenhang en leefbaarheid in de buurt.

In de maanden juni en juli van 2011 deed het Verwey-Jonker Instituut onderzoek naar de publieke waarde van de drie bovengenoemde pleinen. In dit rapport doen we verslag van de belangrijkste uitkomsten van het onderzoek en formuleren we aanbevelingen.

1.1 Sociale functie van pleinen

Gemeenten in Nederland kennen pleinen in buurten steeds vaker een sociale functie toe. De gemeente Rotterdam investeert in pleinen in het kader van het stedelijke programma 'Kindvriendelijke wijken'. In dit programma staat het herinrichten van pleinen en het ontwikkelen van aantrekkelijke buurtpleinen met een passende programmering hoog op de agenda. Eerder heeft het Sociaal Platform Rotterdam het advies 'Het levende plein' uitgebracht, dat het belang van pleinen benadrukt voor de leefbaarheid en sociale samenhang in buurten. Daarnaast kent de stad verschillende organisaties die zich inzetten om pleinen 'terug te geven aan de buurt'. Op veel pleinen staan Duimdropcontainers waar kinderen speelgoed kunnen lenen of hangen bordjes met gedragsregels van het programma Mensen Maken de Stad. De organisatie Thuis Op Straat (TOS) werkt op veel Rotterdamse buurtpleinen actief aan de sociale kwaliteit van die pleinen. Aandacht voor pleinen moet wijken kindvriendelijker en gezinsvriendelijker maken, de ontmoetingsfunctie van buurtpleinen vergroten en jongerenoverlast tegengaan.

Uit eigen onderzoek op pleinen in twee Rotterdamse deelgemeenten blijkt dat deze een belangrijke buurtfunctie hebben. Mensen maken vooral gebruik van

pleinen in hun eigen buurt en ontmoeten er buurtgenoten. De pleinen veranderen gedurende de dag van karakter. 's Ochtends zijn er voornamelijk jonge kinderen, volwassenen en senioren, maar in de loop van de middag en vooral 's avonds eigenen tieners zich de pleinen toe.

Pleinen worden wel gezien als het visitekaartje of de woonkamer van de buurt. Het zijn belangrijke trekpleisters, waar buurtbewoners samen kunnen recreëren en waar spontane ontmoetingen kunnen plaatsvinden tussen mensen van verschillende leeftijden en culturele achtergronden. Plekken waar bewoners elkaar zien, groeten, of aanspreken in de openbare ruimte, en waar ze elkaar beter leren kennen. Volgens wetenschappers en beleidsmakers zou hun gedrag beter voorspelbaar voor elkaar worden. Dat draagt vervolgens weer bij aan een sterkere sociale binding en een groter sociaal vertrouwen in de buurt. Pleinen, zo is de gedachte, ontlasten op die manier de samenleving van sociale problemen.

Anderen zien pleinen juist als overlastgevend plekken, als 'jungles' waar verkeerde normen gelden en waar kinderen ver vandaan moeten blijven. De Amerikaanse publiciste Jane Jacobs was bijvoorbeeld decennia geleden al sceptisch over de sociale functie van pleinen, playgrounds en parken. In haar beroemde boek 'The death and life of great American cities' uit 1961, dat nog altijd behoort tot de meest invloedrijke geschriften over stedelijke ontwikkeling en stadsplanning, schrijft ze: *'Street gangs' do their 'street fighting' predominately in parks and playgrounds.'* Vanuit dit perspectief zijn pleinen juist plekken die de samenleving belasten en zorgen voor overlast in de buurt, samenscholing van jongeren, sociale uitsluiting en gevoelens van onveiligheid. Voor beleidsmakers, ook in deelgemeente Kralingen-Crooswijk, ligt de uitdaging vooral in de vraag hoe je een sociaal plein ontwikkelt en onderhoudt in een buurt die sociaal onder druk staat.

1.2 Publieke waarde van pleinen

In de rapportage van ons onderzoek naar de sociale kwaliteit Rotterdamse pleinen spreken we over 'de publieke waarde van pleinen'. Die publieke waarde van pleinen geven we weer in vijf aspecten: gebruik, inrichting, informele controle, sfeer en interactie en veiligheid. Onderstaand schema laat zien wat met deze aspecten wordt bedoeld.¹

1 De enquête bevat voor ieder onderwerp meerdere vragen. De resultaten daarvan presenteren we in dit rapport. Voor meer uitleg over de opbouw van het sterrensysteem en de enquête verwijzen wij naar een eerdere publicatie: Boonstra, N., Hermens, N., & Bakker, I. (2010). De publieke waarde van pleinen. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Schema 1.2 De vijf aspecten van de publieke waarde van pleinen

1. Gebruik

Frequentie pleinbezoek, diversiteit aan activiteiten, diversiteit gebruikers, aantal georganiseerde activiteiten en mensen aanwezig op het plein. Hoe intensiever het plein wordt gebruikt en hoe groter de diversiteit aan bezoekers, hoe groter de publieke waarde.

2. Inrichting

Onderhoud plein, zitgelegenheden, aantal voorzieningen en vervuiling en verloedering.

3. Informele controle

Op pleinen met veel informele controle worden kinderen en volwassenen aangesproken op hun gedrag en grijpen mensen in bij ongewenste situaties.

4. Sfeer en interactie

Sfeer op een plein is belangrijk voor de publieke waarde, omdat mensen gezellige plekken eerder bezoeken dan ongezellige plekken. Interactie gaat over contacten tussen mensen op het plein.

5. Veiligheid

Veiligheidsgevoel, overlast, middelengebruik en vermijdingsgedrag.

De publieke waarde van de pleinen maken we inzichtelijk aan de hand van een sterdiagram. Het sterdiagram maakt in één oogopslag duidelijk welke aspecten van het plein sterk zijn en welke aspecten aandacht verdienen. Daarnaast beoordelen we het plein met een aantal sterren op een schaal van 1 t/m 5.²

In dit onderzoek geven we antwoord op de volgende centrale onderzoeksvraag:

Hoe kan deelgemeente Kralingen-Crooswijk door middel van fysieke en sociale interventies ervoor zorgen dat drie buurtpleinen een positieve bijdragen leveren aan de leefbaarheid en sociale samenhang in de buurt?

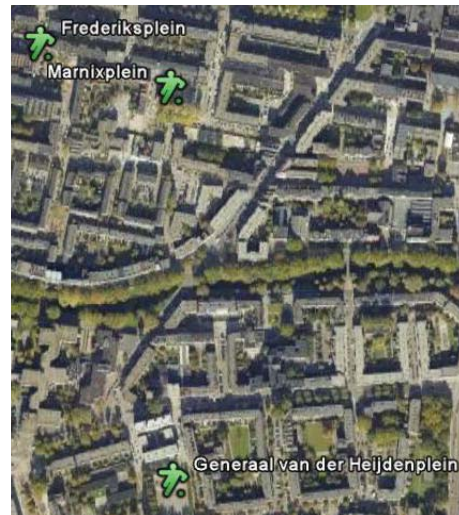
Voor ieder van de drie pleinen hebben we de publieke waarde geanalyseerd en deze presenteren we in drie afzonderlijke hoofdstukken in dit rapport. Ieder hoofdstuk sluit af met aanbevelingen voor het betreffende plein.

Voor het onderzoek zijn verschillende observaties gehouden en in totaal 301 enquêtes afgenomen (ongeveer honderd per plein) met buurtbewoners en mensen die het plein bezoeken. Daarnaast hebben we gesprekken gevoerd met professionals als jongerenwerkers, schooldirecteuren en wijkagenten. De enquêtes zijn face-to-face afgenomen. Alle groepen die om het plein wonen en het plein gebruiken zijn voldoende vertegenwoordigd in de steekproef (zie bijlage 1). Omdat sommige respondenten niet goed Nederlands spraken, hebben we meertalige enquêteurs ingezet.

2 De cijfers in de sterdiagrammen staan niet gelijk aan het aantal sterren. Een waarde van 3 voor veiligheid in het sterdiagram betekent dus niet 3 sterren.

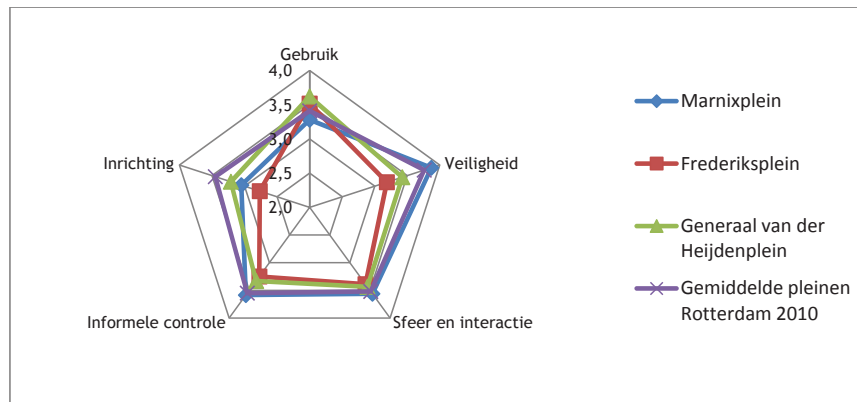
2 *De drie pleinen vergeleken*

Deelgemeente Kralingen-Crooswijk hecht veel belang aan de sociale functie van pleinen. In de maanden juni en juli van 2011 hebben wij onderzoek gedaan naar de publieke waarde van drie pleinen in die deelgemeente: het Generaal van der Heijdenplein, het Marnixplein en het Frederiksplein. Zie de kaart voor de ligging van de pleinen (bron: Google Earth).

In een vergelijking tussen de drie pleinen zien we allereerst dat zij alle drie een lage publieke waarde hebben. Het Marnixplein en Generaal van der Heijdenplein krijgen 2,5 ster en het Frederiksplein is een twee sterrenplein (op een schaal van 1 tot en met 5). Het gemiddelde van 23 pleinen in twee andere Rotterdamse deelgemeenten - Delfshaven en Noord - is drie sterren. Onderstaand figuur toont een gedetailleerde vergelijking tussen de drie pleinen in Crooswijk.

Aantal sterren per plein	
Generaal van der Heidenplein	☆☆½
Marnixplein	☆☆½
Frederiksplein	☆☆

Figuur 1 Sterdiagram Marnixplein, Frederiksplein en Generaal van der Heijdenplein met elkaar en gemiddelde in Rotterdam vergeleken

Wat betreft *gebruik* heeft het Generaal van der Heijdenplein de hoogste waarde. Hoger zelfs dan het gemiddelde van de Rotterdamse pleinen (zie de paarse lijn). Ook het Frederiksplein wordt intensiever en door meer verschillende groepen gebruikt dan het gemiddelde plein in Rotterdam. Vooral het Generaal van der Heijdenplein wordt bezocht door veel verschillende bezoekers - bijvoorbeeld jonge kinderen, jeugd, moeders - van uiteenlopende culturele herkomst. Het gebruik van het Marnixplein is duidelijk minder intensief en gevarieerd. Dat komt onder andere doordat het vrijwel alleen wordt gebruikt door jonge kinderen en hun moeders. Daarnaast worden op het Marnixplein minder activiteiten georganiseerd. De oudere jeugd of jongvolwassenen op het Generaal van der Heijdenplein en het Frederiksplein zijn hier ook in de avonden of 's nachts.

De respondenten beoordelen de *veiligheid* op het Marnixplein beter dan de veiligheid op de andere twee pleinen. Het is er rustig en omwonenden ervaren vrijwel geen overlast. Dat laatste is wel het geval op het Generaal van der Heijdenplein en het Frederiksplein. Op beide pleinen gaat het om jongens die er voetballen of luid praten. Er is ook een duidelijk verschil tussen de pleinen te zien. Op het Generaal van der Heijdenplein zijn er spanningen tussen de jongeren en de bewoners van de aangrenzende (koop)woningen. Op het Frederiksplein zijn er signalen dat de oudere jeugd de jonge kinderen die gebruik maken van de aanwezige speeltoestellen van het plein verdrijven. Zowel het Generaal van der Heijdenplein als het Frederiksplein zijn plekken waar drugs en alcohol wordt gebruikt. Ondanks de problemen met overlast en middelengebruik op deze twee pleinen voelt een klein aantal mensen zich er onveilig en mijdt slechts een enkeling (contacten op) de pleinen.

De *informele controle* is op het Marnixplein sterker dan op de andere twee pleinen. Een verklaring daarvoor is dat op het plein vooral kinderen en hun ouders, meestal moeders, aanwezig zijn. Ouders spreken hun eigen kinderen of andere kinderen sneller aan dan dat zij jongvolwassenen aanspreken. Die laatste groep is

meer aanwezig op de andere twee pleinen dan op het Marnixplein. Spanningen tussen omwonenden en jongvolwassenen op het plein kunnen een barrière vormen voor sociale controle en het aanspreken op ongewenst gedrag.

Als het gaat om *sfeer en interactie* ontlopen de pleinen elkaar niet veel. De waardering voor dit aspect ligt ook rondom het Rotterdamse gemiddelde. Op alle drie de pleinen groeten mensen elkaar en maken mensen een praatje met anderen die het plein bezoeken. Op het Frederiksplein en het Generaal van der Heijdenplein zijn volgens de respondenten meer spanningen tussen verschillende groepen dan op het Marnixplein.

Alle drie de pleinen blijven wat betreft *inrichting* achter bij het gemiddelde in Rotterdam. Het Generaal van der Heijdenplein is van de drie pleinen nog het beste ingericht. Vooral doordat er meer voorzieningen (sport, spel en een school) zijn. De professionals omschrijven het, net als het Marnixplein, echter als een kaal plein of zelfs als een 'zwart gat'. Op alle drie de pleinen vindt ongeveer de helft van de geënquêteerden het onderhoud voldoende en zijn er voldoende zitmogelijkheden. Uit observaties blijkt echter dat de kwaliteit daarvan nogal eens te wensen overlaat. Veel bankjes staan naast elkaar in plaats van tegenover elkaar en alleen in de zon of juist alleen in de schaduw.

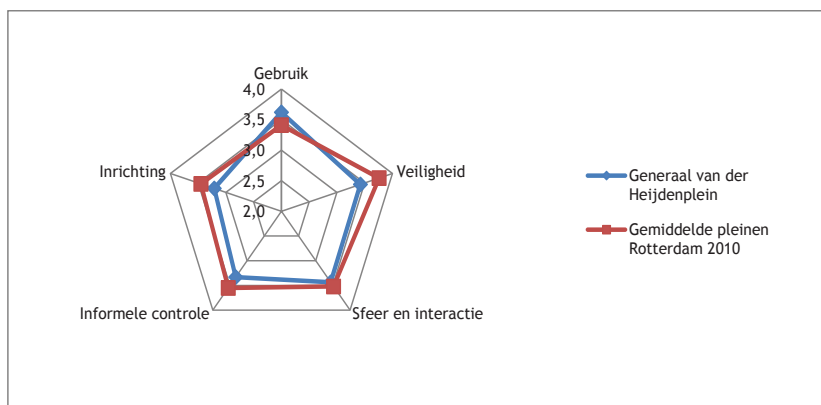
De toegankelijkheid van de drie pleinen is, vooral voor volwassenen en ouderen, beperkt. Het Generaal van der Heijdenplein heeft een voordeel ten opzichte van de andere twee pleinen. Het grenst aan een schoolplein wat al is ingericht volgende de gedachte van Zoneparcs. Het openbare plein kan verbonden worden met het schoolplein. De ligging van de pleinen heeft ook op een andere manier invloed. Het Generaal van der Heijdenplein is het enige plein in de buurt en is daardoor in potentie een multifunctioneel plein met een grote publieke waarde. De andere twee pleinen liggen dicht bij elkaar en zijn kleiner dan het Generaal van der Heijdenplein. Beide pleinen zijn te klein om veel verschillende functies te hebben, maar kunnen elkaar wel aanvullen.

Tot slot geeft een vergelijking tussen direct omwonenden en mensen die niet aan het plein wonen een interessant resultaat. Bij het Generaal van der Heijdenplein zijn omwonenden negatiever over het plein dan mensen die er verder vandaan wonen. Dit kunnen we verklaren doordat mensen die er verder vandaan wonen minder merken van de zogenoemde 'avondgroep' en de spanningen die er zijn tussen de omwonenden en de jeugd op het plein. Voor het Frederiksplein geldt echter het tegenovergestelde. Direct omwonenden beoordelen het plein positiever dan mensen die verder weg wonen. Een mogelijke verklaring is dat de mensen die aan het plein wonen het zien als 'hun plein' en er daarom niet negatief over zijn, of dat eventuele (sociale) problemen in de dagelijkse praktijk meevallen. Mensen die er verder vandaan wonen kunnen het plein toch negatief beoordelen vanwege het slechte imago en de negatieve verhalen die in de buurt verteld worden. Het Marnixplein wordt niet positiever of negatiever beoordeeld door direct omwonenden dan door mensen die verder van het plein vandaan wonen.

3 *Generaal van der Heijdenplein*

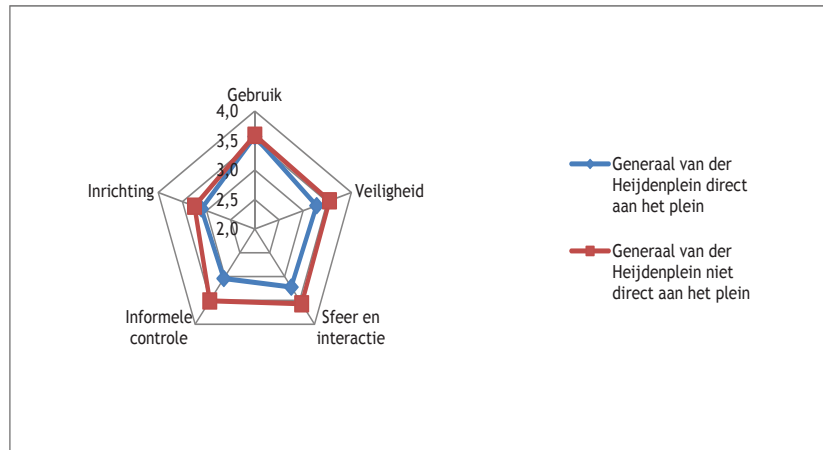
Op het Generaal van der Heijdenplein zijn 123 enquêtes afgenomen met buurtbewoners en mensen die het plein bezoeken. Ook zijn er gesprekken gevoerd met professionals (bijvoorbeeld jongerenwerkers en de wijkagent).

Op het moment van het onderzoek (juni 2011) wordt het Generaal van der Heijdenplein beoordeeld met *twee en een halve ster*. Op het gebied van veiligheid, sfeer en interactie, informele controle en inrichting wordt het Generaal van der Heijdenplein minder goed beoordeeld dan het gemiddelde plein in Rotterdam. De ambitie is om de publieke waarde van het plein te vergroten. Dat kan door aandacht te geven aan zowel fysieke als sociale aspecten. Vanwege het multifunctionele karakter van het plein en de centrale ligging in de wijk, verwachten we dat dit plein de potentie heeft om een vier sterrenplein te worden.

Figuur 3.1 Sterdiagram Generaal van der Heijdenplein

Mensen die direct aan het Generaal van der Heijdenplein wonen, beoordelen het plein anders dan mensen die niet direct aan het plein wonen (zie figuur 3.2). Mensen die direct aan het plein wonen beoordelen de inrichting, informele controle, sfeer en interactie en veiligheid beduidend minder goed dan mensen die niet direct aan het plein wonen. Het gebruik wordt beter beoordeeld door mensen die niet direct aan het plein wonen.

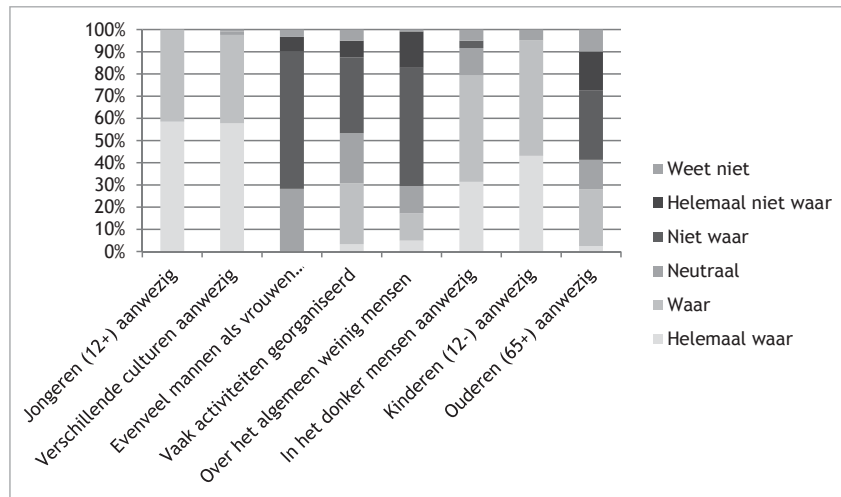

Figuur 3.2 Sterdiagram Generaal van der Heijdenplein. Vergelijking mensen die direct aan het plein wonen en mensen die in de buurt, maar niet aan het plein wonen.

De volgende vijf paragrafen geven voor de verschillende aspecten uit het sterdiagram een overzicht van de belangrijkste uitkomsten uit de enquêtes onder buurtbewoners en pleinbezoekers van het Generaal van der Heijdenplein. Deze uitkomsten vullen we aan met de informatie uit de interviews met wijkprofessionals (wijkagent, woningcorporatie en welzijnswerk). Op basis van de resultaten uit de enquête en de interviews formuleren we tot slot een aantal aanbevelingen.

3.1 Gebruik

Het Generaal van der Heijdenplein wordt intensiever en door meer verschillende groepen gebruikt dan veel andere pleinen in Rotterdam. Figuur 3.3 toont de resultaten uit de enquête op de vragen over het gebruik van het plein.

Figuur 3.3 Resultaten stellingen gebruik van het plein

Over het algemeen zijn er veel mensen aanwezig op en rond het plein. Ook in het donker zijn er mensen aanwezig. Zowel kinderen (12-) als jongeren (12+) maken gebruik van het plein. Ouderen (65+) zijn duidelijk minder op het plein aanwezig. De mensen die het plein bezoeken hebben verschillende culturele achtergronden. De verhouding man/vrouw of jongen/meisje is niet gelijk, meer jongens dan meisjes bezoeken het plein. Over het algemeen worden er op het plein niet veel activiteiten georganiseerd.

Uit de interviews met de professionals blijkt dat het plein gedurende de dag wordt gebruikt door verschillende groepen. Overdag zijn er voornamelijk moeders en kinderen uit de bovenbouw van de basisschool. In de avond wordt het plein vooral gebruikt door de oudere jeugd, vooral jongens. Eén van de geïnterviewden zegt hierover: 'Hoe later het wordt, hoe ouder de jongeren worden en hoe minder meisjes er zijn.'

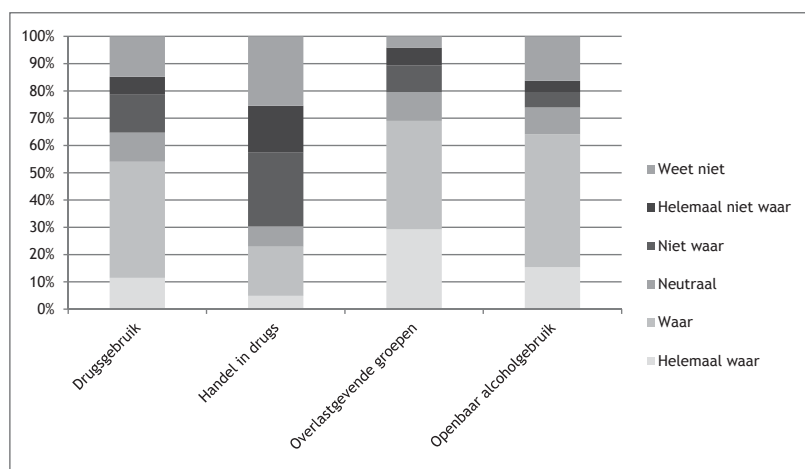
Sommige delen van het plein worden vaker gebruikt dan andere. Ook is er een soort verdeling van welk deel van het plein voor wie is. Zo maakt de oudere jeugd vooral gebruik van het voetbalveld en de tafels (voor kaartspelen) en wordt het basketbalnet vrijwel niet gebruikt. Kinderen en moeders zijn vooral te vinden rondom de speeltoestellen. De wijkagent geeft aan dat, op jongerenoverlast in de avonduren na, het plein voor het overgrote deel van de dag gebruikt wordt waarvoor het is bedoeld.

De professionals menen dat het plein nog meer van de buurt zou moeten worden. Zij benadrukken dat ook ouderen en vaders gebruik zouden moeten maken van het plein. Thuis op Straat (TOS) is zo goed als dagelijks aanwezig op het plein, en doet nuttig werk, maar er zouden meer (structurele) activiteiten georganiseerd kunnen

worden, vinden enkele geïnterviewden. Op dit moment organiseren de oudere jongens (16+) onderling al voetbaltoernooitjes voor de jongere jongens (12+).

3.2 Veiligheid

Regelmatig zijn er groepen aanwezig op het plein die overlast veroorzaken. Op het plein wordt volgens de geënquêteerden regelmatig drugs gebruikt en alcohol gedronken. Omwonenden en andere bezoekers van het plein hebben ook het idee dat er wordt gehandeld in drugs. Hier is echter weinig zicht op en de wijkagent geeft aan dat hier geen harde bewijzen voor zijn (zie figuur 3.4).

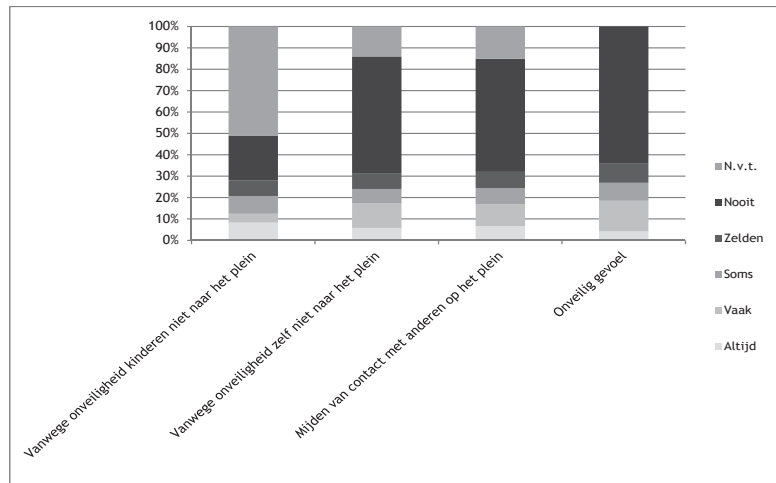

Figuur 3.4 Resultaten stellingen overlastgevend gedrag

Bij de politie zijn de laatste maanden relatief weinig meldingen binnengekomen over de situatie op het Generaal van der Heijdenplein, vertelt de wijkagent. Als er meldingen zijn, dan zijn dat vooral meldingen over overlast in de avonden. Dat blijft volgens alle professionals een belangrijk aandachtspunt. De oudere jeugd is vaak tot laat in de avond op het plein en er is geen duidelijk tijdstip waarop het stil moet zijn. Volgens de wijkagent veroorzaken deze jongeren vooral onbewust overlast. 'Het is gewoon jeugd bij elkaar die steeds harder gaat praten en dat zelf niet doorheeft.' De professionals geven aan dat vooral de bewoners van de koopwoningen meldingen maken van overlast. Van overlast en vervuiling - rommel en glas op het plein - is vooral sprake in de zomer. In de winter is er wel eens overlast door vuurwerk.

Figuur 3.5 laat zien in welke mate mensen zich op het plein wel eens onveilig voelen en in welke mate ze het plein mijden. Het grootste deel van de geënquêteerden voelt zich nooit onveilig op het plein. Het grootste deel van de geënquêteerden laat zich dan ook niet weerhouden naar het plein te gaan omdat ze het niet veilig vinden, en tweederde van hen mijdt nooit contact met anderen op het plein.

Ongeveer een kwart van de geënquêteerden laat hun kind(eren) wel eens niet naar het plein gaan omdat ze het er niet veilig genoeg vinden.

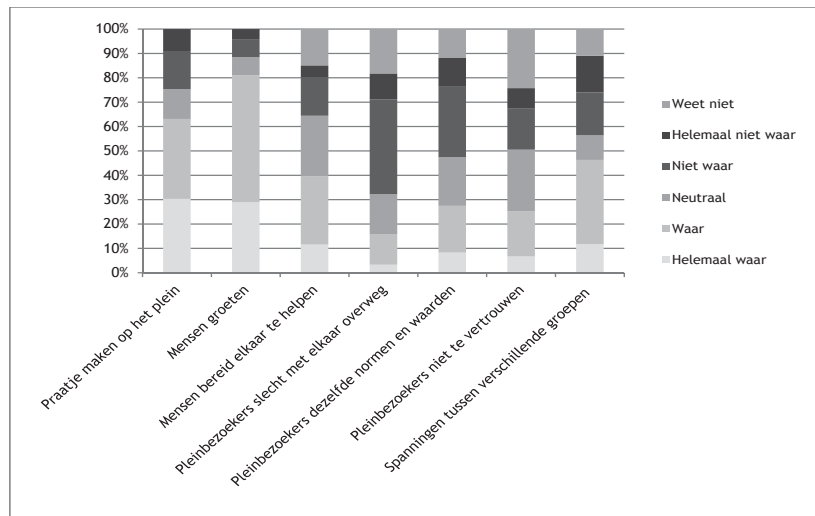

Figuur 3.5 Gevoel van onveiligheid en mijdingsgedrag

Volgens een van de professionals houden veel (welwillende) ouders hun kinderen thuis omdat ze het niet veilig vinden op het plein. Veel omwonenden voelen zich er volgens hen niet veilig. Ze zijn bang en hebben last van wat een van de professionals ‘subjectieve’ angsten noemt. Vaak hebben mensen die overlast en onveiligheid ervaren nog nooit met de jeugd die daar rondhangt gesproken, vertellen de professionals.

3.3 Sfeer en interactie

De meeste mensen maken wel eens een praatje met mensen op het plein en groeten andere mensen die ze daar tegenkomen. Slechts een op de tien geënquêteerden groet andere mensen op het plein niet. Mensen op het plein kunnen over het algemeen goed met elkaar overweg, zo blijkt uit de enquête, maar hebben niet altijd dezelfde normen en waarden. De geënquêteerden vertrouwen andere mensen die aanwezig zijn op het plein slechts in beperkte mate. Ongeveer een op de vijf verwerpt de stelling dat de mensen op het plein niet te vertrouwen zijn. Bijna de helft van de geënquêteerden geeft aan dat er wel eens sprake is van spanningen tussen verschillende groepen die het plein bezoeken (zie figuur 3.6).

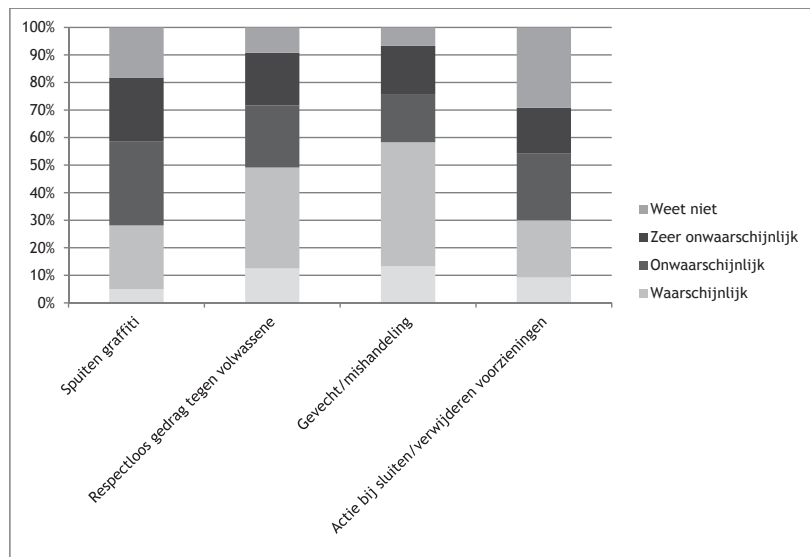

Figuur 3.6 Stellingen sfeer en interactie

De geïnterviewde professionals geven aan spanning te voelen tussen buurtbewoners (vooral van de koopwoningen) en de zogenoemde ‘avondgroep’. Omwonenden ergeren zich volgens hen bovendien aan het vloeken van kinderen. Een van de professionals zegt hierover: ‘In deze wijk gaat het er nu eenmaal iets ruiger aan toe dan in veel andere wijken.’ De directeur van een basisschool die grenst aan het plein meent dat er vaak sprake is van vechtpartijen en/of intimidatie tussen leerlingen van (verschillende) basisscholen. Ondanks dat vinden de professionals dat de sfeer op het plein over het algemeen goed is. Maar mensen met verschillende etnische achtergronden die het plein bezoeken mengen volgens een jongerenwerker niet.

3.4 Informele controle

Het lijkt erop dat mensen niet ingrijpen als er iets gebeurt op het plein. Bij een gevecht of mishandeling grijpen mensen die aanwezig zijn op het plein waarschijnlijk vaker in dan bij onrespectvol gedrag tegen een volwassene of bij het spuiten van graffiti (zie figuur 3.7). Of buurtbewoners actie gaan voeren als belangrijke voorzieningen op of rondom het plein gesloten of verwijderd worden, is niet duidelijk. Eén op de drie geënquêteerden weet niet of mensen dan zullen ingrijpen en de respondenten die dit wel denken te weten zijn verdeeld.

Figuur 3.7 Hoe waarschijnlijk vinden geënquêteerden het dat omwonenden ingrijpen bij bepaalde gebeurtenissen op het plein?

De professionals geven aan dat omwonenden weinig of nooit ingrijpen bij ongewenst gedrag. Het gebeurt wel dat buurtbewoners jongeren aanspreken, maar volgens de jongerenwerker en de wijkagent benaderen zij de jongeren niet altijd rechtstreeks en ook niet altijd op een positieve manier. Soms benaderen zij hen telefonisch of schriftelijk. Omdat de jongeren en de bewoners nauwelijks contact hebben, blijft er een barrière bestaan tussen hen.'

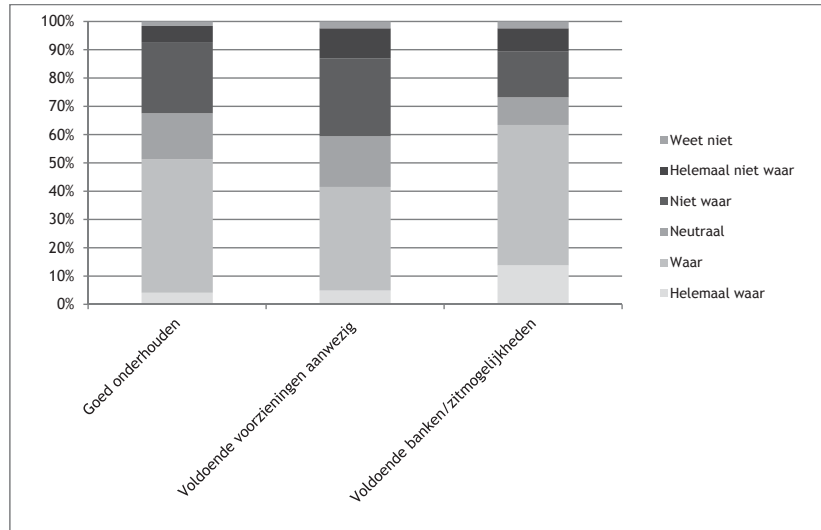
Dat mensen niet ingrijpen bij ongewenst gedrag zou mede kunnen komen doordat maar weinig mensen zich verantwoordelijk voelen voor het plein. Ouders grijpen wel in als hun eigen kinderen ruzie hebben met anderen, vertelt een van de professionals. Maar dat gaat volgens hem niet altijd op een pedagogisch verantwoorde manier.

Sinds kort is er een nieuwe aanpak met jongerencoaches en jongerenbijbaantjes. De bedoeling is dat een aantal jongeren zelf hun vrienden aanspreken op ongewenst en overlastgevend gedrag. Zij krijgen die verantwoordelijkheid van het jongerenwerk. De professionals vinden dit een succesvolle aanpak.

3.5 Inrichting

Figuur 3.8 laat zien in welke mate de respondenten het eens zijn met de drie stellingen over de inrichting van het plein. Het plein wordt volgens de geënquêteerden redelijk onderhouden. Ook vinden zij dat er voldoende voorzieningen (bijvoorbeeld sport- en spelvoorzieningen, winkels en horeca) zijn op en rondom het plein.

De geënquêteerden zijn vooral tevreden over het aantal banken of andere zitmogelijkheden.

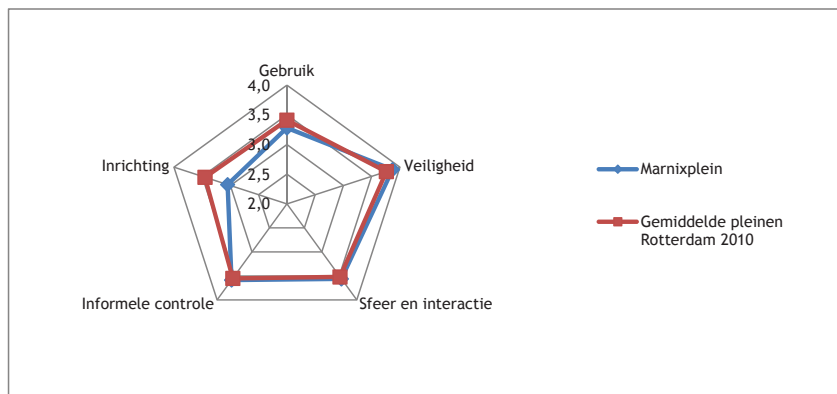
Figuur 3.8 Stellingen inrichting

Volgens de directeur van één van de omliggende basisscholen ziet het plein er niet aantrekkelijk uit. ‘Het is kil, donker, en eigenlijk een soort zwart gat.’ Een medewerker van een wooncorporatie vindt dat het plein niet functioneel is ingericht. Zij ziet, net als een buitenruimteontwerper van dS+V, kansen in het combineren van het openbare plein met het schoolplein. De professionals vinden daarnaast dat de toegankelijkheid van het plein beter kan en dat het goed zou zijn als er verschillende plekken zouden zijn voor verschillende leeftijdsgroepen. Dan wordt het volgens hen echt een buurtplein. Ondanks dat het voetbalveld wel eens voor overlast zorgt, moet het volgens de professionals niet verdwijnen. De medewerker van dS+V geeft aan dat het beton vervangen zou kunnen worden door kunstgras. Dat voorkomt geluidsoverlast.

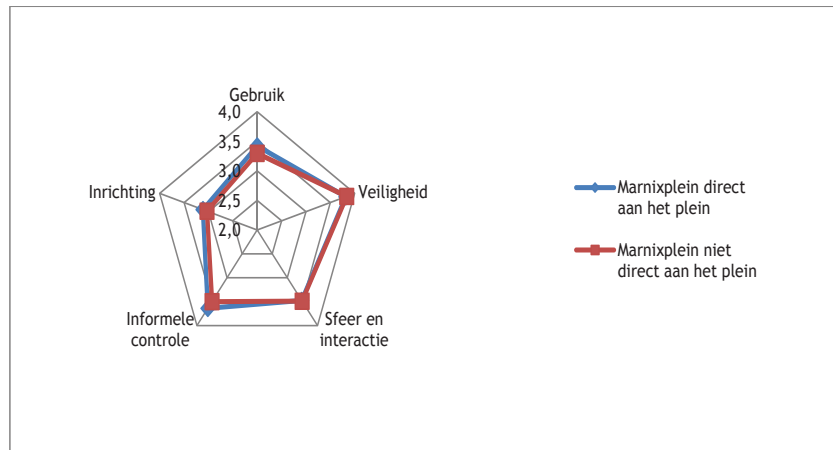
4 *Marnixplein*

Op het Marnixplein zijn 91 enquêtes afgenomen met buurtbewoners en mensen die het plein bezoeken, en er zijn gesprekken gevoerd met professionals (bijvoorbeeld jongerenwerkers en de wijkagent).

Op het moment van het onderzoek (juni 2011) krijgt het Marnixplein een beoordeling van *twee en een halve ster*. Om de publieke waarde van het Marnixplein te duiden maken we gebruik van het sterdiagram in figuur 4.1. Het meest opvallende is dat het Marnixplein op het gebied van inrichting duidelijk minder scoort dan het gemiddelde plein in Rotterdam. De waarde voor het aspect gebruik ligt iets lager dan gemiddeld. De veiligheid, sfeer en interactie en informele controle is op het Marnixplein nagenoeg gelijk met het gemiddelde op andere pleinen in Rotterdam. Figuur 4.2 laat zien dat mensen die direct aan het plein wonen en mensen die niet direct aan het plein wonen het plein ongeveer op dezelfde manier beoordelen.

Figuur 4.1 Sterdiagram Marnixplein

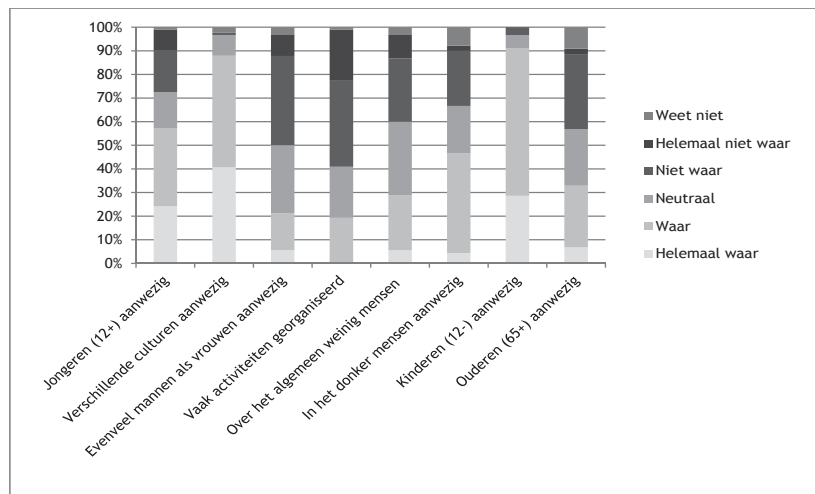

Figuur 4.2 Sterdiagram Marnixplein. Vergelijking mensen die direct aan het plein wonen en mensen die in de buurt, maar niet aan het plein wonen.

4.1 Gebruik

Over het algemeen zijn er op en rond het Marnixplein redelijk veel mensen aanwezig. 's Avonds en 's nachts is het er echter een stuk rustiger. Vooral kinderen (12-) als ouderen maken gebruik van het plein (zie figuur 4.3). Ook jongeren zijn er regelmatig te vinden, maar minder vaak dan op de andere twee pleinen. Uit de interviews met de professionals blijkt ook dat het plein voornamelijk wordt gebruikt door jonge kinderen en moeders. Vaders zijn vrijwel niet aanwezig. Een van de geïnterviewden geeft aan dat een vaste activiteit, bijvoorbeeld thee schenken op de woensdagmiddag, er voor zou kunnen zorgen dat er ook meer vaders naar buiten komen.

Het plein wordt bezocht door mensen met verschillende culturele achtergronden, maar wordt niet door evenveel mannen/jongens als vrouwen/meisjes bezocht. Over het algemeen bezoeken meer vrouwen/meisjes het plein. Er worden weinig activiteiten georganiseerd.

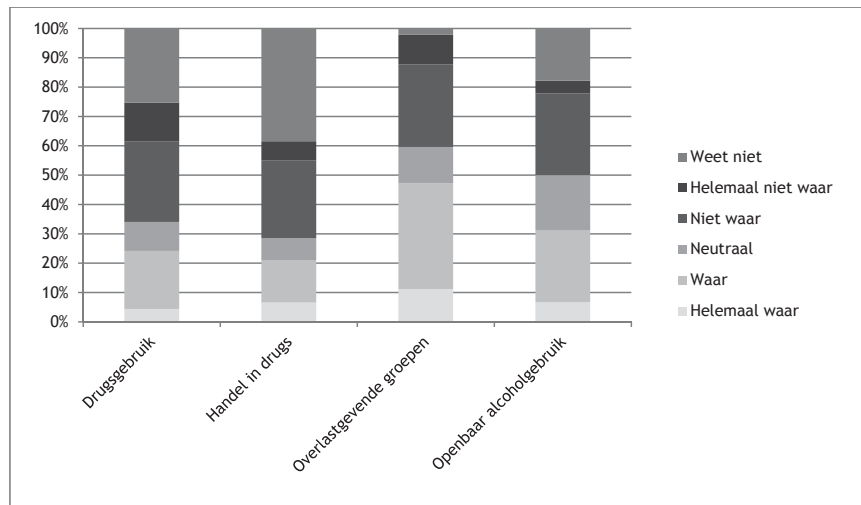
Figuur 4.3 Resultaten stellingen gebruik van het plein

De geïnterviewde professionals wijzen op de ‘verkeerstuin’ die staat afgebeeld op het plein. Eerder was het mogelijk speelmateriaal te lenen voor de verkeerstuin. Veel van het speelmateriaal ging kapot of werd gestolen, met als gevolg dat de uitleen is gesloten. Nu neemt Thuis Op Straat materialen mee, maar zij zijn er niet de hele dag en ook niet iedere middag. Dat is volgens één van de geïnterviewden te weinig.

De wijkagent meent dat het goede cameratoezicht op het Marnixplein een van de redenen is waarom veel jongeren (12+) zich verplaatsen naar het Frederiksplein. Kinderen zijn vaak op het schoolplein van de Oscar Romeroschool. De directeur van de school vertelt dat zij daar regelmatig lawaai veroorzaken. Ze kruipen door de spijlen van het hek, of buigen spijlen om waardoor het makkelijker wordt om op het plein te komen. Het feit dat veel kinderen gebruik maken van het schoolplein van de Oscar Romeroschool duidt er volgens de directeur van de school op dat de pleinen in de buurt niet aantrekkelijk genoeg zijn. *‘Het zijn geen uitdagende pleinen.’* Op het schoolplein maken de kinderen vooral gebruik van de pannakooi.

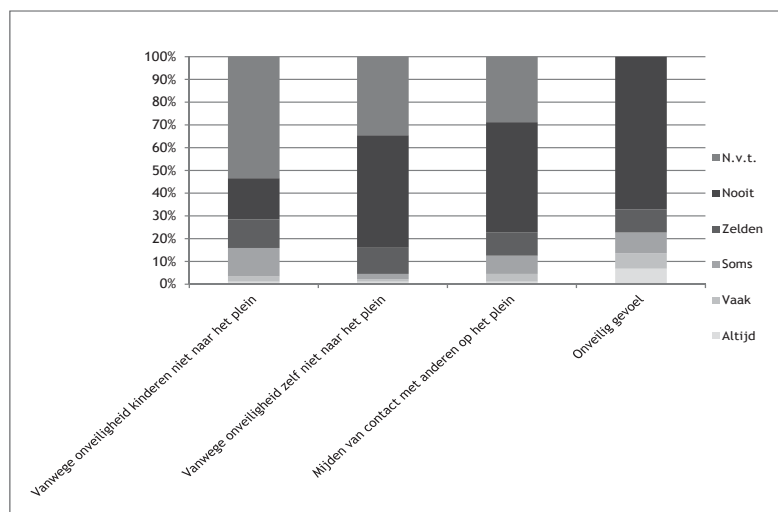
4.2 Veiligheid

Op het Marnixplein zijn wel eens groepen aanwezig die zorgen voor overlast (zie figuur 4.4). Ook wordt er volgens de geënquêteerden wel eens drugs gebruikt en alcohol gedronken. Maar dergelijke dingen gebeuren duidelijk minder dan op bijvoorbeeld het Frederiksplein.

Figuur 4.4 Resultaten stellingen overlastgevend gedrag

Het grootste deel van de omwonenden heeft op het plein *nooit* last van een onveilig gevoel. Waarschijnlijk zijn er mede om deze reden weinig mensen die (contacten op) het plein vermijden of hun kinderen verbieden naar het plein te gaan.

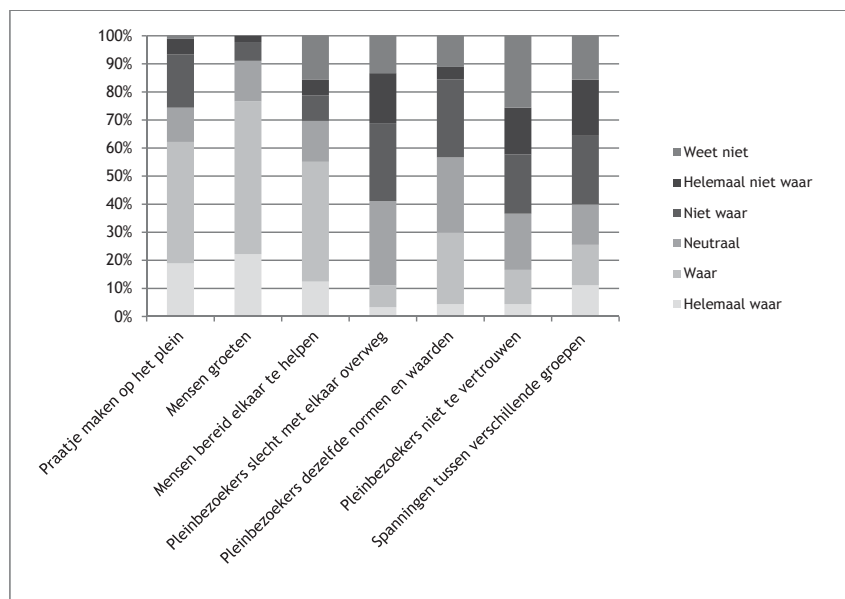

Figuur 4.5 Resultaten gevoel van onveiligheid en mijdingsgedrag

Volgens de professionals is het Marnixplein een rustig en veilig plein. Sinds kort zijn er Marokkaanse vaders die vooral 's avonds in de wijk rondlopen om toezicht te houden. Volgens de wijkagent heeft dit een positieve uitwerking op het veiligheidsgevoel. 'Hoe meer ogen in de wijk, hoe beter.' Meldingen van overlast of andere problemen op het plein zijn er vooralsnog weinig.

4.3 Sfeer en interactie

Figuur 4.6 laat zien dat de meeste mensen, als zij op het Marnixplein zijn, andere mensen groeten of een praatje met hen maken. Pleinbezoekers en omwonenden zijn in veel gevallen bereid elkaar te helpen. Mensen op het plein kunnen over het algemeen goed met elkaar overweg, ook al delen ze vaak niet dezelfde normen en waarden. Spanningen tussen verschillende groepen zijn er weinig en mensen op het plein zijn over het algemeen goed te vertrouwen, vinden de geënquêteerden.

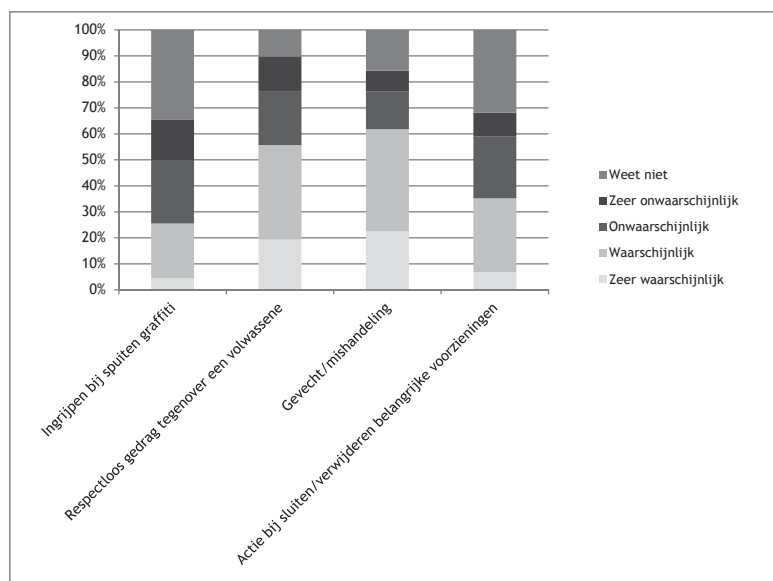

Figuur 4.6 Stellingen sfeer en interactie

De professionals geven aan dat jongeren onder elkaar wel eens ‘mot’ hebben, maar dat op het plein over het algemeen een rustige sfeer heerst. Er zijn geen spanningen, de (vooral allochtone) mensen die het Marnixplein bezoeken goed met elkaar om.

4.4 Informele controle

Ongeveer de helft van de geënquêteerden denkt dat omstanders of omwonenden ingrijpen als er iets gebeurt op het plein, bijvoorbeeld een vechtpartij of respectloos gedrag van kinderen tegen volwassenen (zie figuur 4.7). Een derde denkt dat buurtbewoners in actie komen als belangrijke voorzieningen op en rond het plein worden gesloten.

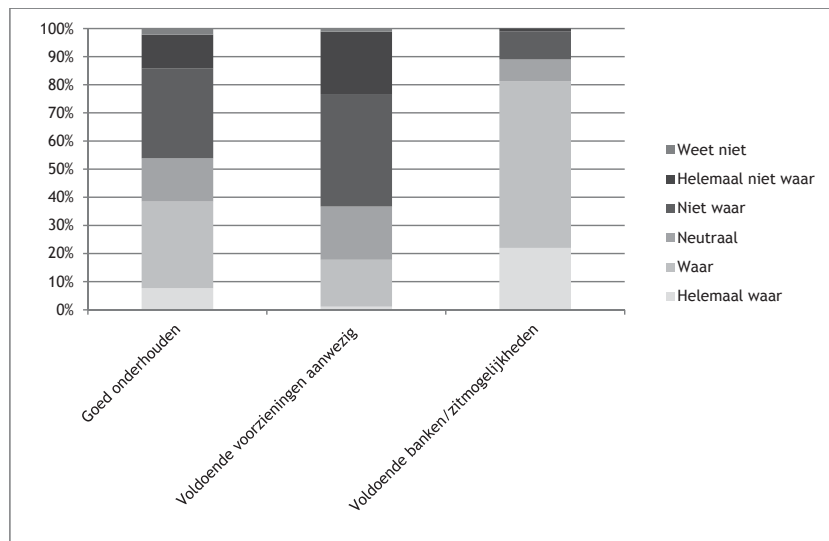

Figuur 4.7 Hoe waarschijnlijk vinden geënquêteerden het dat omwonenden ingrijpen bij bepaalde gebeurtenissen op het plein?

Eén van de professionals meent dat informele controle er vooral moet zijn vanuit ouders, bijvoorbeeld als het gaat om taalgebruik. *‘De meest afschuwelijke ziektes worden naar je hoofd gegooid en veel kinderen zijn hier niet op aan te spreken.’* Het zijn vooral medewerkers van Thuis Op Straat die ingrijpen als er iets aan de hand is. Ze gaan vaak langs bij de mensen thuis om het te melden als een kind zich niet netjes gedraagt, zegt de wijkagent. Dat doen zij volgen hem niet om te zeuren, maar wel om ouders te stimuleren hun kinderen op bepaald gedrag aan te spreken.

4.5 Inrichting

Figuur 4.8 laat zien dat de geënquêteerden vinden dat er onvoldoende voorzieningen aanwezig zijn op en rond het plein. Wel zijn er voldoende zitmogelijkheden. Uit onze observaties blijkt echter dat die vooral in de schaduw staan en naast elkaar in plaats van tegenover elkaar, wat de contacten zou bevorderen.

Figuur 4.8 Stellingen inrichting

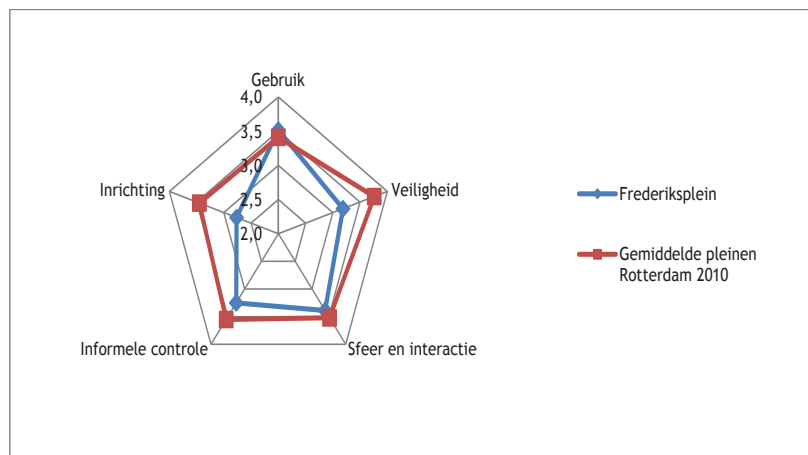
De geënquêteerden vinden dat het Marnixplein redelijk goed wordt onderhouden. De geïnterviewden geven echter aan dat het plein er vaak *niet* netjes uit ziet. De fysieke inrichting van het plein is in orde, vinden zij, maar er wordt te weinig mee gedaan. Vooral de verkeerstuin kan volgens hen beter worden gebruikt. Als men wil dat de verkeerstuin opnieuw een succes wordt, moet er volgens hen wel spelmateriaal beschikbaar zijn en moet de tuin opnieuw worden ingekleurd. Ook het hekwerk en de bankjes op het plein zouden een likje verf kunnen gebruiken. De professionals zijn positief over de pingpongtafel. Hier spelen vaak kinderen met een voetbal.

De obelisk die midden op het plein staat heeft volgens de professionals niet echt een functie. Opvallend is dat eigenlijk niemand weet waarom de obelisk op het plein staat. *‘Zet er iets neer waarvan men de betekenis weet, en je zult zien dat het beter onderhouden wordt’*, zegt de directeur van de Oscar Romeroschool.

Wat betreft ligging heeft het Marnixplein veel potentie, zegt de geïnterviewde van de wooncorporatie. Het Marnixplein is zeer geschikt voor sport- en speelgelegenheden. *‘Het mooiste zou zijn als op één plein mogelijkheden zijn voor verschillende doelgroepen, maar dan moet daar wel voldoende ruimte voor zijn.’* Over het algemeen zijn professionals het er over eens dat nieuwe faciliteiten ‘hufferproof’ moeten zijn.

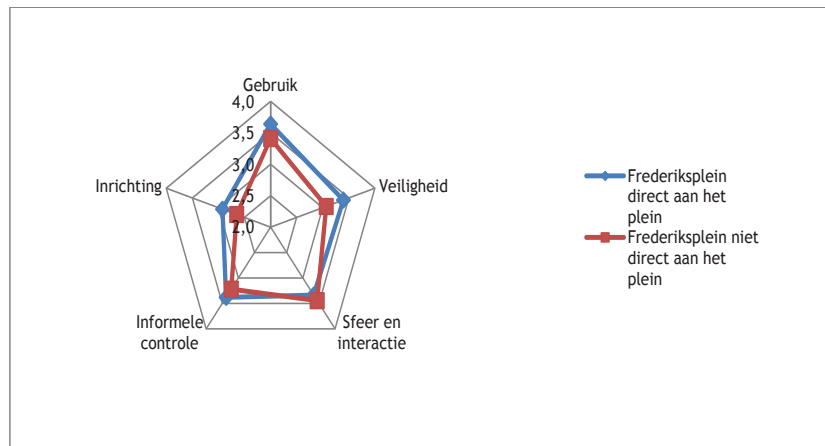
5 *Frederiksplein*

Op het Frederiksplein zijn 91 enquêtes afgenomen met buurtbewoners en mensen die het plein bezoeken. Op het moment van het onderzoek (juni 2011) krijgt het plein een beoordeling van *twee sterren*. Om de publieke waarde van het Frederiksplein te duiden maken we gebruik van het sterdiagram in figuur 5.1. Opvallend is dat het Frederiksplein op vrijwel alle aspecten beduidend minder scoort dan het gemiddelde plein in Rotterdam. Alleen de waarde voor het aspect *Gebruik* ligt iets hoger dan de waarde van het gemiddelde plein. Op alle andere gebieden scoort het Frederiksplein minder goed dan het gemiddelde plein in Rotterdam. Het is hierdoor niet verassend dat het plein slechts twee sterren krijgt (op een schaal van vijf).

Figuur 5.1 Sterdiagram Frederiksplein

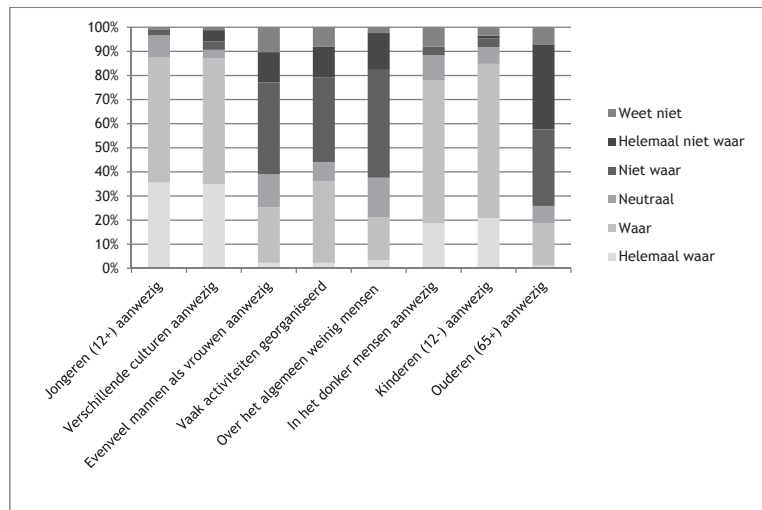
Figuur 5.2 maakt onderscheid tussen mensen die direct aan het plein wonen en mensen die in de buurt, maar niet direct aan het plein wonen. Het gebruik, de veiligheid, de informele controle en de inrichting worden positiever beoordeeld door mensen die direct aan het plein wonen dan door mensen die niet direct aan het plein wonen.

Figuur 5.2 Sterdiagram Frederiksplein. Vergelijking mensen die direct aan het plein wonen en mensen die in de buurt, maar niet aan het plein wonen.

5.1 Gebruik

Over het algemeen zijn er veel mensen aanwezig op en rond het Frederiksplein. Ook als het donker is wordt het plein bezocht (zie figuur 5.3), vooral door jongvolwassenen. Overdag zijn er ook kinderen (12-) op het plein. Op het Frederiksplein zijn over het algemeen meer mannen/jongens dan vrouwen/meisjes. Het nabijgelegen Marnixplein wordt vooral bezocht door vrouwen met hun kinderen. Mensen met verschillende culturele achtergronden bezoeken het Frederiksplein en er worden relatief weinig activiteiten georganiseerd.

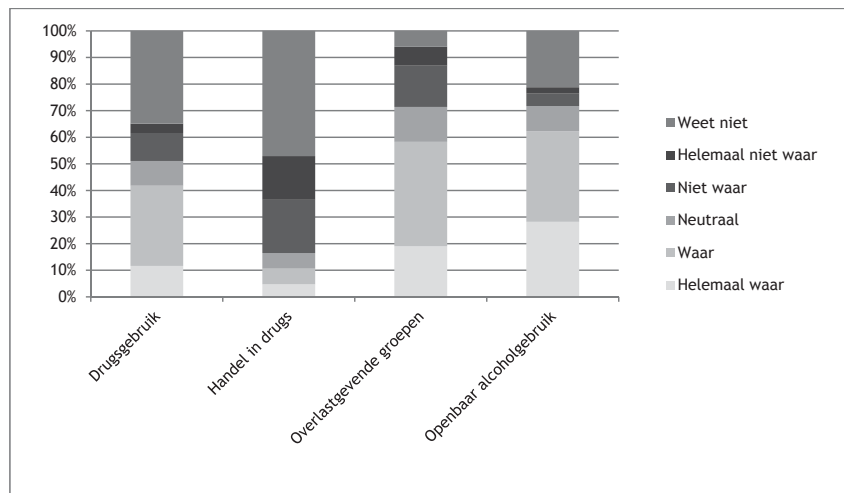

Figuur 5.3 Resultaten stellingen gebruik van het plein

De professionals vertellen dat jongens het Frederiksplein veelal gebruiken als voetbalveld. De jongere jeugd bevindt zich vooral bij de speeltoestellen. In dat opzicht worden verschillende delen van het plein duidelijk door verschillende doelgroepen gebruikt. De soort mensen die aanwezig zijn op het plein veranderen naarmate de dag vordert. *‘Overdag zijn het vooral de jongere kinderen die aanwezig zijn. In de loop van de middag nemen ‘jovo’s (jong volwassenen in de leeftijd van 13 tot 24 jaar) het plein over.’* De zogenoemde jovo’s benaderen de kinderen niet altijd op een leuke manier. Ook bewoners van Hotel de Zon (centrum voor dienstverlening) zijn regelmatig aanwezig op het plein. Thuis Op Straat zou volgens een aantal geïnterviewden vaker mogen worden ingezet om meer activiteiten op het plein te organiseren.

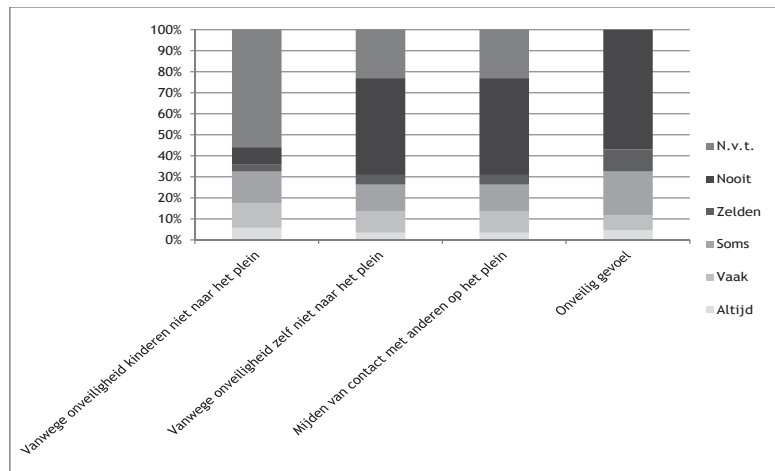
5.2 Veiligheid

Mensen die het Frederiksplein bezoeken en omwonenden ervaren wel eens overlast. Bijna de helft van de geënquêteerden geeft aan dat er wel eens drugs wordt gebruikt en iets meer dan de helft meent dat er wel eens alcohol wordt gedronken in het openbaar (zie figuur 5.4). Handel in drugs lijkt echter vrijwel niet te gebeuren.

Figuur 5.4 Resultaten stellingen overlastgevend gedrag

Figuur 5.5 laat zien dat het grootste deel (bijna zes van de tien) van de pleinbezoekers en omwonenden nooit last heeft van een onveilig gevoel. Net als bij de andere twee pleinen mijdt slechts een beperkt deel van hen het Frederiksplein.

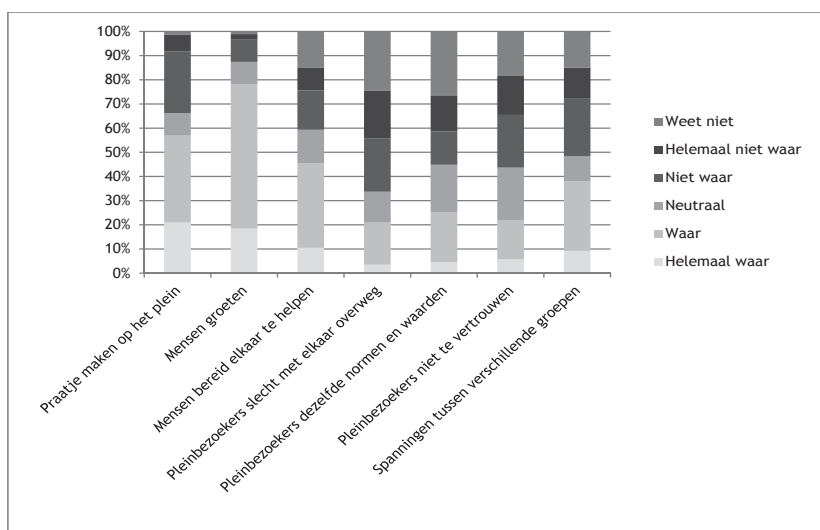

Figuur 5.5 Gevoelens van onveiligheid en vermijdingsgedrag

Volgens de professionals wisselt de veiligheid op het Frederiksplein. In de avond is het vaak onveilig door oudere ‘hangjeugd’. Sommige omwonenden zijn angstig voor die groep. Ook zou er een groep jongemannen (25-30 jaar) zijn die elkaar blijven ontmoeten op het Frederiksplein (ze zijn opgegroeid in de wijk, maar wonen nu elders). De laatste tijd zijn er een aantal meldingen binnengekomen, vertelt de wijkagent, waaronder één van een moeder van een jonge jongen. Een van de oudere jongens zou met opzet een bal tegen zijn arm hebben geschoten. Maar dergelijke gebeurtenissen zijn incidenten, vertelt de wijkagent. Toch lopen er volgens de agent wel meerdere jongeren met politiecontacten, waaronder ook veel runners (drugsdealers), die in hun auto zitten of rondrijden. Het steegje richting de kade is een geliefde plek voor runners. De groet van de jongens, de zogenaamde ‘box’, kan onder bewoners voor verwarring zorgen, omdat ze denken dat de jongeren op deze manier drugs overgeven. Er wordt echter vaak niets bewezen. Volgens de wijkagent zijn er op het Frederiksplein wel mensen die het plein vermijden of hun kinderen er niet buiten laten spelen.

5.3 Sfeer en interactie

De meeste mensen maken regelmatig een praatje met andere mensen op het plein en zij groeten vrijwel allemaal andere mensen die zij tegenkomen op het plein. Mensen op het plein kunnen over het algemeen goed met elkaar overweg, maar delen niet altijd dezelfde normen en waarden. Volgens de respondenten zijn de meeste pleinbezoekers over het algemeen te vertrouwen. Af en toe zijn er spanningen tussen verschillende groepen.

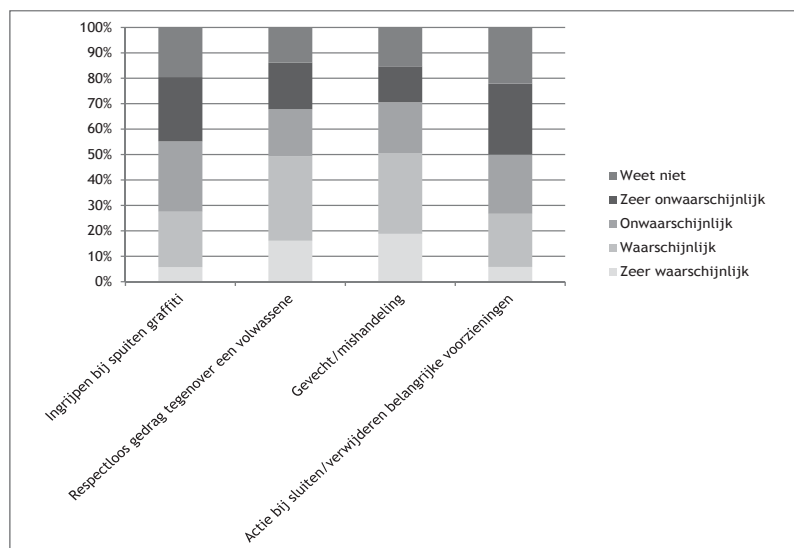

Figuur 5.6 Stellingen sfeer en interactie

Op het Frederiksplein zijn er volgens de wijkagent weinig tot geen spanningen. De groep die aanwezig is op het plein bestaat voornamelijk uit Marokkanen en tussen hen heerst veel saamhorigheid. Er zouden volgens hem echter wel spanningen kunnen ontstaan tussen de ouders van kleine kinderen en de oudere jeugd. *‘De overgang die er is in de loop van de middag verloopt niet gemakkelijk.’*

5.4 Informele controle

Ongeveer de helft van de geënquêteerden denken dat mensen op het plein elkaar aanspreken op ongewenst gedrag. Vooral als het gaat om respectloos (brutaal zijn, schelden, et cetera) gedrag tegenover een volwassene of een gevecht of mishandeling. Een kwart van de pleinbezoekers en omwonenden meent dat buurtbewoners actie zullen gaan voeren als belangrijke voorzieningen op of rondom het plein worden gesloten of verwijderd.

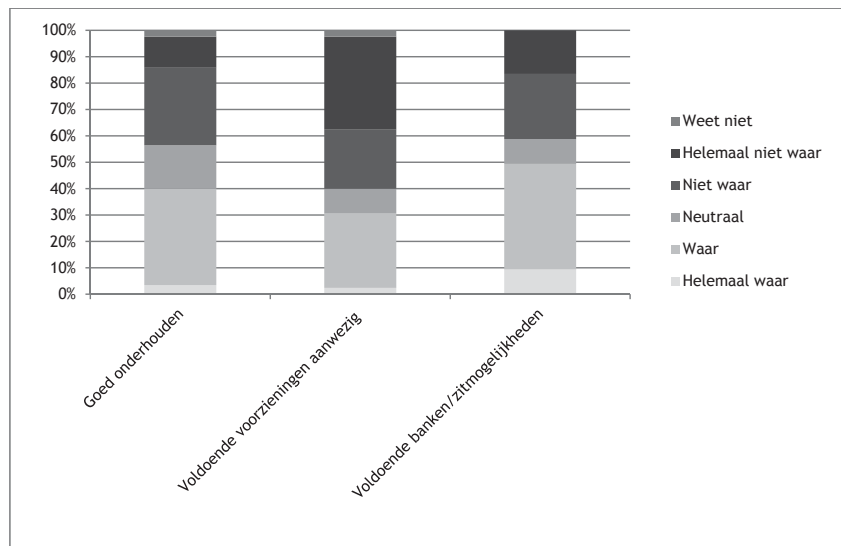

Figuur 5.7 Hoe waarschijnlijk vinden geënquêteerden het dat omwonenden ingrijpen bij bepaalde gebeurtenissen op het plein?

Informele controle moet volgens de professionals vooral komen vanuit de ouders. Veel ouders zijn echter de situatie op het Frederiksplein zat en willen zich daarvoor niet altijd inzetten voor het plein. Een van de professionals zegt hierover: *‘Er wordt al jaren gepraat over verbeteringen, maar er verandert weinig. De politie is er echt voor criminele jongeren, de deelgemeente is er voor de overlastgevende jongeren.’*

5.5 Inrichting

Het Frederiksplein wordt volgens de geënquêteerden niet altijd even goed onderhouden. Ongeveer de helft vindt dat dit goed gebeurt. Veel omwonenden en mensen die het plein bezoeken menen echter wel dat er te weinig voorzieningen zijn op en rondom het plein. Over de bankjes en andere zitmogelijkheden zijn zij tevreden.

Figuur 5.8 Stellingen inrichting

De professionals vinden dat de inrichting van het Frederiksplein voor verbetering vatbaar is. Het voetbalveld zou volgens een van hen moeten verdwijnen, omdat dit de meeste overlast veroorzaakt en frustratie oproept bij omwonenden. Bovendien, vertelt hij, is er vlakbij op het Schuttersveld een Johan Cruyff veld. Ook zijn er teveel parkeerplaatsen op en rond het plein. *‘Als je die verwijdert en er groen voor in de plaats zet, kan het echt een leuk parkje worden’*, aldus een de geïnterviewde van de wooncorporatie.

6 *Aanbevelingen*

In dit laatste hoofdstuk formuleren we enkele aanbevelingen. De aanbevelingen zijn gericht op het vergroten van de publieke waarde van de drie pleinen. Door aanpassingen in de fysieke en sociale context van het plein neemt de publieke waarde toe wat tot uiting komt in het aantal sterren. We houden rekening met de verschillen tussen de pleinen, de ligging van de pleinen ten opzichte van andere openbare ruimte en de functie van het plein.

6.1 *Verschillende type pleinen*

Het Frederiksplein en het Marnixplein zijn kleinere pleinen dan het Generaal van der Heijdenplein. Daarbij komt dat ze ook een andere functie hebben in de wijk. Deze twee pleinen hebben vooral een functie voor de straten die grenzen aan het plein. Het zijn zogenaamde buurtpleintjes voor kinderen, jongeren en hun ouders om er te spelen, recreëren of van het weer te genieten. Voor bewoners zonder tuin hebben pleinen een belangrijke waarde om in de vrije tijd buitenshuis te recreëren. Het Marnixplein is hoofdzakelijk een speelplein voor kinderen onder de 12 jaar en hun ouders. Het Frederiksplein is een sportplein en een speelplein en spreekt daardoor een bredere leeftijdsgroep aan. De waardering van de pleinen is met twee sterren voor het Frederiksplein en twee en een halve ster voor het Marnixplein behoorlijk laag.

Een groot verschil met het Generaal van der Heijdenplein is nabijheid van verschillende andere kleine en grote pleinen. Buurtbewoners hebben veel keus. De basisschool heeft een groot schoolplein en aan de andere kant van de weg ligt het grote multifunctionele Schuttersveld. Dit plein is mooi ingericht en zeer goed toegankelijk voor de oudere jeugd (12 +). Kleine kinderen mogen hier van hun ouders zonder toezicht waarschijnlijk niet naar toe. Deze leeftijdsgroep is meer afhankelijk van de pleinen die dicht - in het zicht - bij hun huis zijn.

Het Generaal van der Heijdenplein spreekt een hele brede gebruikersgroep aan. Ook buurtbewoners die verder van het plein af wonen maken er gebruik van. De grote en de inrichting maken het een multifunctioneel wijkplein. Het Generaal van der Heijdenplein heeft een belangrijke ontmoetingsfunctie voor de wijk. Het is ook het enige grote plein in Rubroek en verschillende groepen maken er intensief gebruik van. De publieke waarde van het plein is met twee en een halve ster relatief laag, zeker gezien het multifunctionele karakter van het plein. Om de

publieke waarde te vergoten zal geïnvesteerd moeten worden in de fysieke en sociale kwaliteiten van het plein.

Voor de toekomst bevelen we aan om rekening te houden met de functie en de typering van de verschillende pleinen. Samengevat is het:

- Het Marnixplein een speelplein gericht op kinderen onder de 12 jaar en hun ouders. Het heeft vooral een belangrijke functie voor de buurt (straten om het plein).
- Het Frederiksplein een sport- en speelplein gericht op een kinderen, tieners en volwassenen. Het heeft vooral een functie voor de buurt (straten om het plein).
- Het Generaal van der Heijdenplein is een multifunctioneel plein gericht op alle leeftijden. Het heeft een belangrijke functie in de wijk.

6.2 Toegankelijke en gebruiksvriendelijke pleinen

Veranderingen in de fysieke inrichting moeten de pleinen toegankelijker en gebruiksvriendelijker maken. Fysieke ingrepen hebben invloed op het gebruik en daarmee op de sociale kwaliteit van het plein. De sociale kwaliteitsverbetering moet zichtbaar worden in betere omgangsvormen tussen pleingebruikers, minder ervaren overlast van buurtbewoners, meer informele controle op het plein (gebruikers en omwonenden spreken elkaar aan op ongewenst gedrag) en meer diversiteit van gebruikersgroepen (ook ouderen en een betere verhouding tussen mannen/vrouwen en jongens/meisjes). Op basis van ons onderzoek komen we tot de volgende aanbevelingen. We formuleren allereerst een aantal algemene aanbevelingen en sluiten af met specifieke aanbevelingen per plein.

6.3 Algemene aanbevelingen

1. Investeer in de inrichting en de sociale kwaliteit.

We bevelen aan om fysieke investeringen gelijk te laten lopen met aanpassingen op het sociale domein. Hierbij denken we bijvoorbeeld aan de huidige inzet van jongerenwerk en Thuis Op Straat, samenwerking met basisscholen, het actief betrekken van welwillende buurtbewoners, en de inzet van politie bij overlast en drugsgebruik. Dit is relevant, omdat fysieke investeringen gevolgen hebben voor de manier waarop en de mate waarin het plein wordt gebruikt. De inrichting kan de publieke waarde vergroten, maar ook zorgen voor een tijdelijke toename van spanningen en meer gebruik op bepaalde momenten van de dag (na schooltijd, in de avond en het weekend).

2. Creëer meer variatie aan zitmogelijkheden op het plein.

Er is niet zozeer een tekort aan zitmogelijkheden op de drie pleinen, maar de plekken waar bewoners kunnen zitten zijn beperkt. De bankjes staan vast en zijn geplaatst aan de randen van de pleinen. Uit verschillende wetenschappelijke studies blijkt dat pleingebruikers graag willen kunnen kiezen waar ze gaan zitten. Dit kan te maken hebben met weersomstandigheden (in de zon of de schaduw, of uit de regen), maar ook met de bezigheden op het plein (opletten op spelende kinderen, samen willen zitten met buurvrouwen of een groep vrienden). Door het combineren van meer vaste zitplekken bijvoorbeeld in de vorm van picknicktafels met een terras vergroot je gebruiksvriendelijkheid en toegankelijkheid van het plein voor verschillende doelgroepen. Ouderen en ouders maken graag gebruik van pleinen en willen vanaf de bank op hun kinderen kunnen letten. Een terras zal natuurlijk dagelijks dienen te worden geplaatst. Thuis Op Straat heeft ervaring met het werken met een TOS-terras in verschillende wijken.

3. Zorg voor meer groen op het plein.

Meer groen zorgt voor een aantrekkelijker en overzichtelijker plein. Uit verschillende studies is gebleken dat groenvoorziening invloed heeft op de mate waarin bewoners de openbare ruimte gebruiken. Bomen zorg ook voor beschutting van wind en regen en schaduw op zonnige dagen. Groen biedt ook mogelijkheden om scheidingen op het plein te maken tussen verschillende pleingebruikers. Vooralsnog is er op de pleinen weinig groen.

4. Zet pleinbemiddeling in om overlast op het plein tegen te gaan.

De mate waarin bewoners overlast ervaren is het Generaal van der Heijdenplein en het Frederiksplein is momenteel groot. Bewoners die aan het Generaal van der Heijdenplein wonen beoordelen het plein negatiever dan andere buurtbewoners. We bevelen aan om bewoners en jongeren zelf actief te betrekken bij het vinden van oplossingen voor de overlast (vooral in de avonduren). We zien kansen in het opzetten van pleinbemiddeling. Dit is vergelijkbaar met het concept van buurtbemiddeling. Pleinbemiddeling is erop gericht om buurtbewoners (volwassenen en jongeren) te trainen in het oplossen van conflicten tussen andere buurtbewoners en pleingebruikers. De wooncorporatie, het jongerenwerk, TOS en bewoners zouden hier een rol in kunnen spelen.

5. De politie moet harder optreden bij overlast in de avond.

Politie moet optreden bij signaleren van bewoners op het gebied van geluidsoverlast op het plein, handel in drugs, en alcohol en drugsgebruik op het plein. De overlast concentreert zich in de avonduren. De oplossing ligt in een actieve samenwerking tussen politie, buurtbewoners en jongeren.

6. Formuleer pleinregels met buurtbewoners en pleingebruikers.

Door samen met buurtbewoners en pleingebruikers pleinregels te formuleren, gaan zij zich meer verantwoordelijk voelen voor het plein. Daarnaast maakt het duidelijk wat wel en niet is toegestaan op het plein. Dat biedt houvast voor bijvoorbeeld buurtbemiddeling of de jongeren die werken als 'helden'. Om de aandacht te vestigen op de pleinregels kunnen deze op een groot bord op het plein worden geplaatst.

6.4 Specifieke aanbevelingen per plein

7. Maak verbinding tussen het schoolplein en het Generaal van der Heijdenplein.

Het schoolplein van basisschool De Vier leeuwen is ingericht volgens het principe van Zoneparc. We bevelen aan om de filosofie en werkwijze van Zoneparc te verbreden naar het openbare plein. Zoneparc is een innovatief ingericht schoolplein, waarbij gebruik wordt gemaakt van drie verschillende zones. Iedere zone is bedoeld voor een verschillende leeftijdscategorie. Kinderen krijgen een training om als 'helden' toezicht te houden op klasgenoten en zijn verantwoordelijk voor het uitdelen en innen van het sport- en spelmateriaal. Zij ondersteunen hierbij jongerenwerkers en trainers om de pauzes, sportlessen en andere (naschoolse) activiteiten zo goed en leuk mogelijk te laten verlopen. We zien mogelijkheden om dit concept te verbinden met reguliere programma's als TOS en jongerencoaches, waar nu al mee gewerkt wordt op het plein. Op het openbare plein kunnen eventueel de jongeren die nu al worden ingezet door de jongerenwerkers fungeren als 'helden'.

8. Maak het Generaal van der Heijdenplein aantrekkelijk en gebruiksvriendelijk voor ouders en ouderen door het plaatsen van een kiosk op het plein waar versnaperingen (koffie, thee, fris, zoetheid) worden gekocht.

Specifiek aandachtspunt is de toegankelijkheid voor volwassenen en ouderen uit de buurt. Die maken nu nog weinig gebruik van het plein. Het Generaal van der Heijdenplein heeft de potentie een sociaal buurtplein te worden met een open, multifunctionele uitstraling. We weten dat mensen pas gebruik gaan maken van een plek als zij er iets te zoeken hebben. Kinderen en jongeren spelen en voetballen op het plein. Een kiosk (of een andere eet- of drinkgelegenheid) maakt het plein aantrekkelijk voor ouders en ouderen om er naar toe te gaan. Dat kan op momenten zijn dat andere groepen er minder gebruik van maken, bijvoorbeeld onder schooltijd. Er zijn mogelijkheden om de kiosk te verbinden met de TOS-container op het plein. Een dergelijke voorziening kan geschikt worden gemaakt voor de opslag van sport- en spelmateriaal en dienst doen als verkooppunt van versnaperingen. Ook het weghalen van het hek om het plein vergroot de toegankelijkheid.

9. Zorg voor een geluidsneutralere sportvoorziening aan de rand van het Generaal van der Heijdenplein.

Het voetbalveld wordt intensief gebruikt en heeft daarmee een belangrijke ontmoetingsfunctie voor kinderen en jongeren. De aanleg van een nieuw voetbalveld maakt het mogelijk om te werken met geluidsarmere materialen als een kunstgrasveld en staalkabels (fluisterkooi). Door deze voorziening zo ver mogelijk van de koopwoningen te plaatsen neemt de kans op geluidsoverlast af.

10. Maak van het Marnixplein een plein voor jonge kinderen, ouders en ouderen.

Op dit moment wordt het Marnixplein voornamelijk bezocht door jonge kinderen en moeders. Vaders ontbreken nog, maar een aantal loopt 's avonds op straat voor toezicht. Dit initiatief biedt kansen om de burger medeverantwoordelijk te maken voor het verbeteren van de leefbaarheid en veiligheid van het plein.

11. Geef betekenis aan monument 'de obelisk' op het Marnixplein.

Niemand weet waarom het monument er staat. De obelisk wordt nu gezien als een grote 'sta in de weg'. Een aanbeveling is om de obelisk weg te halen of om er betekenis aan te geven. Dit zou kunnen door burgers, bijvoorbeeld kinderen of jongeren, te betrekken bij het aankleden of aanpassen van de obelisk. Een mogelijkheid is om hierbij een kunstenaar te betrekken. Door burgers te betrekken kan het monument een hedendaagse betekenis krijgen.

12. Maak het Marnixplein aantrekkelijk door gebruik te maken van natuurlijke elementen als water en groenvoorziening.

Maak van het Marnixplein een groene zone in de wijk, aantrekkelijk voor kinderen, ouders en gezinnen om er naar toe te gaan, te spelen en te recreëren. De wijk kent een dichte bebouwing met weinig groenvoorziening. Aanwezige groenvoorzieningen ligt vaak niet op loopafstand voor jongen kinderen. Natuurlijke elementen als bomen (om in te klimmen), struiken (om in te verstoppen) en water (om mee te spelen) maken openbare aantrekkelijk en gebruiksvriendelijk. Het plein kan een plek worden waar gezinnen gebruik van maken om van het mooie weer te genieten, bijvoorbeeld in de schaduw van een boom, of te schuilen bij regenachtig weer.

13. Maak van het Frederiksplein een speelplein gericht op kinderen en hun ouders.

Het voetbalveld neemt een groot deel van het plein in beslag. Door meer voorzieningen aan het plein toe te voegen, ter vervanging van het voetbalveld, wordt het plein aantrekkelijker voor andere gebruikersgroepen om er gebruik van te maken. De oudere jongeren die graag willen voetballen, hebben de mogelijkheid om hiervoor gebruik te maken van het Schuttersveld aan de overkant van de straat. Bij de inrichting zou daarom rekening gehouden dienen te worden met behoefte van kleine kinderen en hun ouders.

14. Maak het Frederiksplein aantrekkelijk voor meisjes.

De aanwezigheid van meisjes en vrouwen is een indicatie dat het met de veiligheid en leefbaarheid op het plein goed is gesteld. Door bij de inrichting en de programmering van activiteiten rekening te houden met de voorkeuren van meisjes en vrouwen kan hier op worden ingespeeld. Organisaties als Thuis Op Straat en het jongerenwerk hebben hier ervaring mee. Ook verdient het aanbeveling om bij de inrichting kennis te nemen van de wensen en ideeën van meisjes en ‘moeders’ uit de buurt.

Bijlage Respondenten

	Generaal van der Heijden- plein	Marnixplein	Frederiks- plein
Aantal respondenten	123	91	91
Mannen	50%	53%	59%
Vrouwen	50%	47%	41%
25 jaar of jonger	45%	47%	40%
Tussen de 26 en 50 jaar	43%	42%	39%
51 jaar of ouder	12%	11%	21%
Autochtone herkomst	41%	19%	43%
Marokkaanse herkomst	25%	29%	23%
Surinaamse herkomst	12%	11%	7%
Kaapverdiaanse herkomst	10%	4%	2%
Turkse herkomst	3%	18%	13%
Antilliaanse herkomst	3%	10%	1%
Overige herkomsten	6%	9%	11%
Hoogste opleiding: geen opleiding	5%	12%	6%
Hoogste opleiding: Basisonderwijs	13%	21%	19%
Hoogste opleiding: Vmbo/Mavo	22%	24%	22%
Hoogste opleiding: Havo/Vwo	11%	6%	15%
Hoogste opleiding: Mbo	33%	24%	21%
Hoogste opleiding: Hbo	11%	10%	17%
Hoogste opleiding: Universiteit	6%	3%	1%
Woont direct aan het plein	35%	44%	32%

Colofon

Opdrachtgever/financier	Deelgemeente Kralingen-Crooswijk
Auteurs	Drs. N.G.J. Boonstra Drs. N.J. Hermens A. Jansma, MSc
Omslag	Ontwerppartners, Oosterhout
Uitgave	Verwey-Jonker Instituut Kromme Nieuwegracht 6 3512 HG Utrecht T (030) 230 07 99 E secr@verwey-jonker.nl I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload en/of besteld worden via onze website.

ISBN 978-90-5830-475-9

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2011.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.

Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.

Partial reproduction of the text is allowed, on condition that the source is mentioned

De deelgemeente Kralingen-Crooswijk wil de sociale kwaliteit van drie pleinen in Crooswijk verbeteren. Het gaat om het Generaal van der Heijdenplein, het Marnixplein en het Frederiksplein. De pleinen moeten in de toekomst vrij zijn van overlast en een positieve bijdrage leveren aan de sociale samenhang en leefbaarheid in de buurt.

Dit rapport doet verslag van het onderzoek naar de sociale kwaliteit en de publieke waarde van deze pleinen. De publieke waarde verdelen we onder in vijf aspecten: gebruik, inrichting, informele controle, sfeer en interactie en veiligheid. Uit het onderzoek blijkt dat de kwaliteit van de pleinen op diverse punten kan verbeteren. Een eerste aanbeveling is om te investeren in de fysieke inrichting en de sociale kwaliteit. Een aandachtspunt is het creëren van meer variatie aan zitmogelijkheden op de drie pleinen en meer investering in groen. De inzet van pleinbemiddeling is een kans om de overlast tegen te gaan. Pleinbemiddeling is erop gericht om buurtbewoners (volwassenen en jongeren) te trainen in het oplossen van conflicten tussen andere buurtbewoners en pleingebruikers. Tot slot moet de politie harder optreden bij overlast in de avond.

